

Rapportage

Vermogensonderzoeken in het buitenland 2018

In samenwerking met het ministerie van SZW

Frank Hoekema
Thirsa Leendertse
Petra Molenaar-Cox
Sander van Schie

Juni 2020

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4

- 1.1 Achtergrond 4
- 1.2 Onderzoeksvragen 4
- 1.3 Leeswijzer 5

2. Methode 6

- 2.1 Enquête 6
- 2.2 Schatting totale aantallen 6

3. Respons 10

- 3.1 Representativiteit van de respons 10
- 3.2 Bruikbare respons 14

4. Uitkomsten 16

- 4.1 Aantallen en bedragen 16
- 4.2 Mogelijkheid tot registratie in de BDFS 18

5. Conclusie 20

Bijlage - Enquête 22

Samenvatting

Het doel van dit onderzoek is in kaart te brengen hoe vaak gemeenten in 2018 een vermogensonderzoek in het buitenland zijn gestart en hoe vaak dit leidt tot een vordering en boete wegens schending van de inlichtingenplicht in de bijstand. Daarnaast is het doel om in kaart te brengen in hoeverre gemeenten in de toekomst in staat zijn om vorderingen wegens verzwegen vermogen in het buitenland afzonderlijk aan te leveren voor de Bijstandsdebiteuren- en fraudestatistiek (BDFS).

Om deze informatie te achterhalen is naar alle gemeenten in Nederland een enquête gestuurd. In 2018 waren er in Nederland 380 gemeenten. Daarvan hebben er 278 gerespondeerd (73 procent). Voor de gemeenten die niet hebben gerespondeerd zijn de aantallen, door middel van imputatie, geschat op basis van gemeenten die wel hebben gerespondeerd. Op deze manier is voor alle gemeenten in Nederland tezamen een schatting gemaakt van het aantal gestarte vermogensonderzoeken in het buitenland, constateringen, vorderingen en boetes.

Uit de analyses blijkt dat met 95% zekerheid kan worden gezegd dat er in 2018 door 70 tot 90 gemeenten vermogensonderzoeken in het buitenland zijn gestart. Samen zijn deze gemeenten 240 tot 390 onderzoeken gestart. Hierbij kan worden opgemerkt dat een aantal gemeenten aangaf weinig of geen vermogensonderzoeken in het buitenland uit te voeren omdat deze onderzoeken arbeidsintensief zijn en de kosten vaak niet opwegen tegen de opbrengsten.

Naar aanleiding van vermogensonderzoeken in het buitenland zijn in 2018 in totaal 60 tot 130 overtredingen van de inlichtingenplicht geconstateerd. Er zijn 20 tot 30 vorderingen en maximaal 10 boetes opgelegd met een datum besluit in 2018 (met 95% zekerheid). Van de beginschulden van deze vorderingen en boetes kon geen betrouwbaar model voor ophoging worden bepaald. Voor deze variabelen zijn daarom in dit rapport alleen de gegevens van de responderende gemeenten beschreven. De totale beginschuld van de vorderingen van responderende gemeenten was bijna 287 duizend euro. Van de boetes was dit ruim 87 duizend euro.

Tot slot heeft het CBS gevraagd naar de mogelijkheid om vorderingen wegens verzwegen vermogen in het buitenland te kunnen aanleveren in de BDFS, via een aparte ontstaansgrondcode. Voor een groot deel van de responderende gemeenten geldt dat dit, na aanpassingen in de software, voor nieuwe vorderingen mogelijk is. Echter gaven veel gemeenten ook aan dat deze nieuwe code niet vaak zal worden gebruikt, omdat onderzoeken naar vermogen in het buitenland weinig voorkomen.

Keywords

Vermogensonderzoeken buitenland, bijstand, bijstandsvorderingen, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, sociale zekerheid, sociale uitkeringen.

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

Iemand die bijstand aanvraagt moet alle feiten en omstandigheden doorgeven, waarvan hem redelijkerwijs duidelijk moet zijn dat deze van invloed kunnen zijn op het recht op bijstand. Deze inlichtingenplicht geldt niet alleen bij de aanvraag, maar ook gedurende de bijstandsuitkering. Onder de inlichtingenplicht valt ook het hebben van vermogen of onroerend goed in het buitenland. Gemeenten kunnen een onderzoek instellen naar inkomen en vermogen in het buitenland. Door middel van steekproeven en op basis van indicatoren¹ en signalen kunnen bijstandsgerechtigden worden geselecteerd. Deze criteria mogen echter niet in strijd zijn met het discriminatieverbod. Wanneer in het onderzoek niet gemeld vermogen in het buitenland wordt geconstateerd, wordt het recht op bijstand herzien en volgt mogelijk een terugvordering en een boete.

In 2019 heeft het CBS op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) een vooronderzoek uitgevoerd naar de mate waarin gemeenten in staat zijn om informatie te leveren over het aantal gestarte vermogensonderzoeken in het buitenland en de vorderingen die hieruit voortkomen. Uit dit vooronderzoek bleek dat gemeenten in het algemeen hiertoe in staat zijn.

1.2 Onderzoeksvragen

Als vervolg op het vooronderzoek wil SZW graag inzicht in de mate waarin gemeenten in Nederland dit soort vermogensonderzoeken in het buitenland starten en de vorderingen die hieruit voortkomen. Meer specifiek wil SZW daarbij voor 2018 een beeld krijgen van:

1. Hoeveel gemeenten vermogensonderzoeken startten in het buitenland wegens schending van de inlichtingenplicht;
2. Hoe vaak zij dit deden;
3. Hoe vaak dit soort onderzoeken hebben geleid tot vorderingen en boetes wegens schending van de inlichtingenplicht;
4. De totale beginschuld² van deze vorderingen en boetes;
5. De mogelijkheid van gemeenten om dergelijke vorderingen apart te onderscheiden in de Bijstandsdebiteuren- en fraudestatistiek (BDFS), via een aparte code bij het kenmerk Ontstaansgrond vordering.

Het doel van dit onderzoek is om bovenstaande vragen te beantwoorden, middels een enquête onder alle gemeenten in Nederland.

¹ Bijvoorbeeld: het onderzoek mag gebaseerd zijn op het criterium 'een ander land van herkomst dan Nederland' of 'veelvuldig bezoek aan hetzelfde land' (Kamerbrief 28 juni 2018).

² Het totale oorspronkelijke bedrag dat aan de gemeente moet worden (terug)betaald

1.3 Leeswijzer

Het onderhavige rapport beschrijft de methode en resultaten van dit onderzoek naar vermogensonderzoeken in het buitenland. In het volgende hoofdstuk wordt de onderzoeksmethode beschreven. Dit is uitgesplitst naar een deel over de enquête en een deel over de schatting van de aantallen. Daarna worden in hoofdstuk 3 de resultaten besproken voor de respons en in hoofdstuk 4 de resultaten voor de schattingen van de aantallen. In hoofdstuk 5 worden de conclusies en aanbevelingen gegeven.

2. Methode

Om een beeld te krijgen van de aantallen met betrekking tot vermogensonderzoeken in het buitenland in 2018, is een enquête aan alle Nederlandse gemeenten gestuurd. Voor de gemeenten die niet hebben gerespondeerd zijn, voor zover de respons dit toeliet, de aantallen geschat op basis van gemeenten die wel hebben gerespondeerd. In dit hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op de manier van uitvragen en de gebruikte ophoogmethode.

2.1 Enquête

Het onderzoek is uitgevoerd middels een enquête die naar alle gemeenten in Nederland is verstuurd. Deze enquête is te vinden in de bijlage. De gemeenten zijn benaderd via de berichtgevers van de BDFS. Een berichtgever is een gemeente of een door een aantal gemeenten opgezette dienst die de gegevens voor de BDFS aanlevert aan het CBS. Een berichtgever kan dus gegevens verstrekken over verschillende gemeenten, maar het omgekeerde komt ook voor: verschillende berichtgevers kunnen over één gemeente rapporteren.

In de enquête zijn de volgende aantallen en bedragen uitgevraagd:

- Het aantal gestarte vermogensonderzoeken in het buitenland in 2018;
- Het aantal geconstateerde overtredingen van de inlichtingenplicht in 2018 wegens het verzwijgen van vermogen in het buitenland. Het gaat hier om alle overtredingen die in 2018 zijn geconstateerd, ongeacht het jaar waarin het onderzoek is gestart en de sanctie die hierop volgde;
- Het aantal opgelegde boetes en vorderingen in dit kader, met een datum besluit in 2018, en de totale beginschuld hiervan. Ook hier geldt dat het bijbehorende onderzoek niet in 2018 hoeft te hebben plaatsgevonden;
- De mogelijkheid om vorderingen wegens verzwegen vermogen in de BDFS uit te kunnen splitsen naar vermogen in het binnen- en buitenland.

De enquête is in oktober 2019 verstuurd naar alle berichtgevers met het verzoek om deze binnen ruim drie weken terug te sturen. Na het verstrijken van de deadline is in november een rappelmail verstuurd naar de berichtgevers die nog niet hadden gerespondeerd, met het verzoek de gegevens alsnog binnen drie weken terug te sturen. Nadat de deadline van het rappel verstreken was, is telefonisch contact opgenomen met een groot deel van de berichtgevers/gemeenten die op dat moment nog niet hadden gerespondeerd, om zo te respons te verhogen.

2.2 Schatting totale aantallen

2.2.1 Multiple imputation

Voor de ophoging voor niet-responderende gemeenten en missende waarden is gebruik gemaakt van een imputatiemethode (Hot Deck). De imputatiemethode is gekozen naar

aanleiding van advies van de afdeling Methodologie van het CBS. Bij deze imputatiemethode wordt per doelvariabele (enquêtevraag) voor elke missende waarde een vergelijkbare responderende gemeente (donor-gemeente) gezocht. Vervolgens wordt de door de responderende gemeente ingevulde waarde geïmputeerd in plaats van de missende waarde. Deze procedure leidt tot een volledig gevulde dataset. Om een zo betrouwbaar mogelijke schatting te krijgen, is de imputatieprocedure 100 keer uitgevoerd. In totaal heeft dit geleid tot 100 volledig gevulde datasets en de originele dataset. Bij elke imputatieronde worden opnieuw donor-gemeenten gezocht, waardoor de geïmputeerde datasets van elkaar verschillen. Voor elke dataset wordt per doelvariabele een populatietotaal berekend. De uiteindelijke puntschattingen zijn de gemiddelden van de 100 schattingen.

Bovenstaande analyse is uitgevoerd voor de gevraagde aantallen in de enquête. Het aantal gemeenten dat vermogensonderzoeken is gestart in 2018 (onderzoeksvraag 1), is vervolgens afgeleid op basis van de (geïmputeerde) antwoorden op de vraag naar het aantal gestarte vermogensonderzoeken in het buitenland in 2018 (onderzoeksvraag 2). De gemeenten met een (geïmputeerd) aantal hoger dan 0, tellen mee voor het aantal gemeenten dat vermogensonderzoeken is gestart in 2018. Deze berekening is uitgevoerd voor alle 100 geïmputeerde datasets. Door middel van de totalen van deze datasets kon ook voor dit aantal een puntschatting worden berekend, op dezelfde manier als voor de aantallen uit de enquête.

Voorafgaand aan het imputeren is de enquêtedata gecontroleerd en gecorrigeerd. Bij enquêtes met deels ontbrekende antwoorden zijn deze, indien mogelijk, afgeleid op basis van de overige antwoorden. Wanneer bijvoorbeeld het aantal opgelegde vorderingen 0 was, is de totale beginschuld van de vorderingen ook op 0 gezet, indien deze ontbrak.

Hulpvariabelen

Voor de selectie van een donor-gemeente voor de non respons gemeenten en missende waarden wordt gebruik gemaakt van hulpvariabelen. In dit onderzoek zijn deze hulpvariabelen gekozen door middel van analyses die het verband tussen deze variabelen en de aantallen uit de enquête (doelvariabelen) in kaart brengen. Dat is gedaan met behulp van correlaties, chikwadraattoetsen en variantieanalyses. Daarnaast zijn per doelvariabele ook modelselecties uitgevoerd met mogelijke predictoren, gebruik makend van lineaire regressiemodellen. Op basis van de uitkomsten van deze analyses is gekozen voor de volgende hulpvariabelen, die op gemeenteniveau zijn samengesteld:

- Het totale aantal vorderingen wegens schending van de inlichtingenplicht (ontstaansgrondcode 51 tot en met 56 in de BDFS), met een datum besluit in 2018;
- Gemeentegrootteklasse;
- Het aandeel personen met een migratieachtergrond;
- Bevolkingsdichtheid.

2.2.2 Onzekerheidsmarges

Omdat de aantallen voor een deel zijn geschat, hebben de uitkomsten een bepaalde onzekerheidsmarge.

Op basis van de spreiding in de 100 verschillende schattingen kan een onzekerheidsmarge worden bepaald van de uiteindelijke schatting van de aantallen. Voor de schattingen worden marges en relatieve marges berekend om uitspraken te kunnen doen over de

nauwkeurigheid van de schattingen. De onzekerheidsmarges worden op de volgende manier berekend:

$$Marge = \sqrt{\left(\frac{\sum(y - \bar{y})^2}{(n - 1) * N}\right) * \left(1 + \frac{1}{n}\right) * 1,96}$$

Waarbij:

- y = totale aantal in geïmputeerde dataset
- \bar{y} = gemiddelde van y (puntschatting)
- n = aantal imputaties
- N = aantal gemeenten

Deze marges kunnen vervolgens gebruikt worden om een 95%-betrouwbaarheidsinterval voor de schatting te construeren. Het 95%-betrouwbaarheidsinterval wil zeggen dat in 95 van de 100 gevallen het werkelijke aantal binnen dit interval valt. Dit betekent dat er een kleine kans is dat het werkelijke aantal hoger of lager dan dit interval is. Hoe breder het interval is, hoe minder nauwkeurig de schatting. De relatieve marges worden berekend door de marge te delen door de puntschattingen.

Om te bepalen of de schattingen betrouwbaar zijn, wordt naast de marges ook gekeken naar het aantal verschillende waarden van de doelvariabelen en de spreiding hiervan. Een klein aantal verschillende waarden met daarbij een grote spreiding, maakt het moeilijker om een betrouwbaar model samen te stellen waarmee kan worden bijgeschat voor de non-respons.

2.2.3 Gebruikte bronnen

Voor het samenstellen van de hulpvariabelen voor de imputatiemethode, op gemeenteniveau, zijn verschillende bronnen gebruikt.

Bijstandsdebiteuren en -fraudestatistiek (BDFS)

Voor het bepalen van het totale aantal vorderingen wegens schending van de inlichtingenplicht met een datum besluit in 2018 is de Bijstandsdebiteuren en -fraudestatistiek (BDFS) gebruikt. De BDFS is een maandstatistiek en bevat informatie die door gemeenten wordt aangeleverd over de in Nederland openstaande schulden die ontstaan zijn vanuit de algemene- en bijzondere bijstand, IOAW, IOAZ en Bbz. Maandelijks worden bestanden met gegevens over afzonderlijke vorderingen door de gemeenten aan het CBS verstrekt. In de analyse zijn per gemeente alle vorderingen met codes 51-56 op het kenmerk Ontstaansgrond vordering en een datum besluit in 2018 meegenomen. Er is gebruik gemaakt van transactiebestanden. De term transactiebestand wordt gebruikt voor de bestanden waarin de administratief vertraagde informatie voor de drie verslagmaanden volgend op een bepaalde verslagmaand wordt gebruikt om de data voor die verslagmaand te verbeteren

CBS StatLine

De overige gegevens die zijn gebruikt in de ophogingsmethode (gemeentegrootteklasse, het aandeel personen met een migratieachtergrond en de bevolkingsdichtheid) zijn ontleend aan tabellen op gemeenteniveau die zijn gepubliceerd op CBS StatLine³.

³ Bron: CBS/StatLine Regionale kerncijfers
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/70072ned/table?ts=1582283048789>

3. Respons

Van de in totaal 380 gemeenten (in 2018) hebben er 278 gerespondeerd. Dit komt overeen met een respons van 73 procent.

3.1 Representativiteit van de respons

Om te kunnen vaststellen of de responderende gemeenten representatief zijn voor heel Nederland, is voor een aantal achtergrondkenmerken bekeken in hoeverre de verdeling van deze gemeenten overeenkomt met de verdeling van alle Nederlandse gemeenten. Gekozen is voor de kenmerken die als hulpvariabele zijn gebruikt in de imputatie-analyse (zie paragraaf 2.2.1):

- Gemeentegrootteklasse;
- Het totale aantal vorderingen wegens schending van de inlichtingenplicht (ontstaansgrondcode 51 tot en met 56 in de BDFS), met een datum besluit in 2018;
- Het aandeel personen met een migratieachtergrond;
- De bevolkingsdichtheid.

3.1.1 Gemeentegrootteklasse

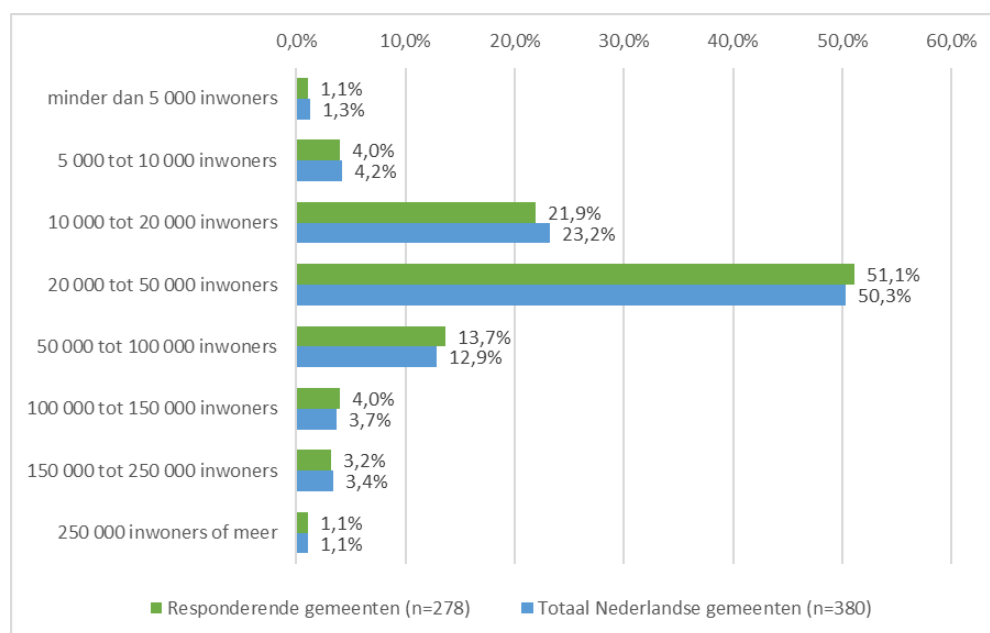
De grootteklasse van een gemeente wordt bepaald op basis van het aantal inwoners. De gemeenten zijn ingedeeld in acht grootteklassen:

1. Minder dan 5 000 inwoners
2. 5 000 tot 10 000 inwoners
3. 10 000 tot 20 000 inwoners
4. 20 000 tot 50 000 inwoners
5. 50 000 tot 100 000 inwoners
6. 100 000 tot 150 000 inwoners
7. 150 000 tot 250 000 inwoners
8. 250 000 inwoners of meer

De respons per grootteklasse varieerde tussen de 60 en 79 procent. De laagste respons werd waargenomen bij de gemeenten met maximaal 5 000 inwoners, de hoogste respons bij de gemeenten met 100 000 tot 150 000 inwoners. In de grootteklasse 250 000 inwoners of meer hebben drie van de vier gemeenten gerespondeerd.

In figuur 3.1 is te zien dat de relatieve verdeling van de responderende gemeenten over de grootteklassen nagenoeg overeenkomt met de relatieve verdeling van alle gemeenten over deze klassen. Dit betekent dat de responderende gemeenten qua inwonertal representatief zijn voor alle gemeenten van Nederland.

Figuur 3.1 Verdeling van responderende gemeenten en van alle Nederlandse gemeenten naar grootteklasse in 2018.

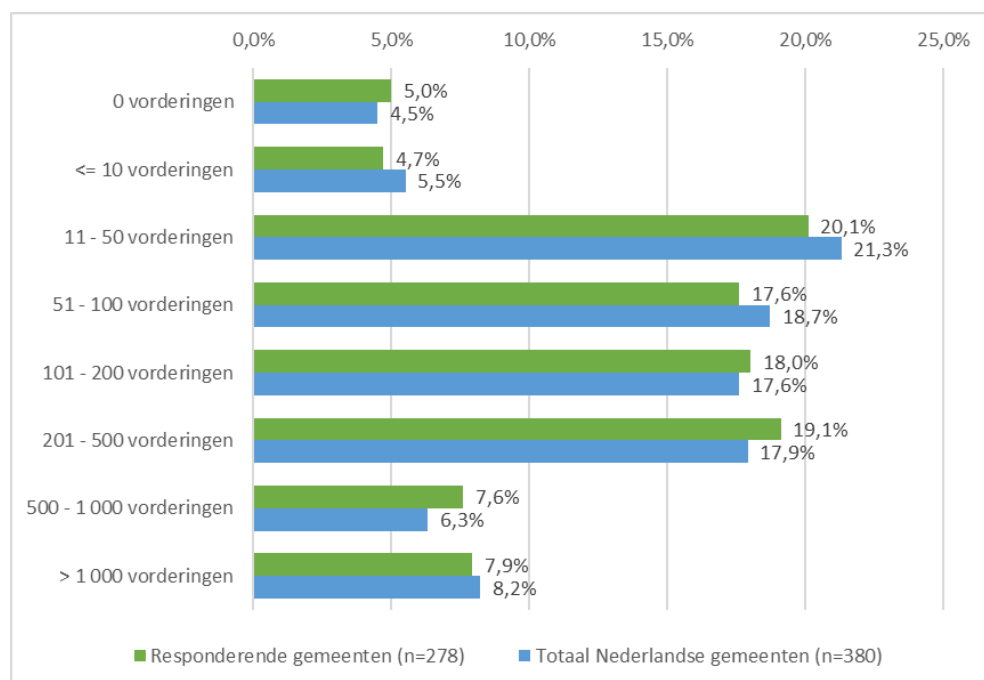

3.1.2 Aantal vorderingen

Het totale aantal vorderingen wegens schending van de inlichtingenplicht (ontstaansgrondcode 51 tot en met-56 in de BDFS), met een datum besluit in 2018, loopt per gemeente uiteen van nul tot meer dan tienduizend. Ten behoeve van de representativiteitsanalyse is een indeling in klassen gemaakt. Deze indeling is te zien in figuur 3.2.

De figuur toont dat er in de verdeling van het totale aantal vorderingen geen grote verschillen bestaan tussen de gemeenten die repondeerden en alle Nederlandse gemeenten. Dat betekent dat ook wat betreft het aantal vorderingen de responderende gemeenten representatief zijn voor alle gemeenten van Nederland.

Figuur 3.2 Verdeling van responderende gemeenten en van alle Nederlandse gemeenten naar het totale aantal vorderingen wegens schending van de inlichtingenplicht, met datum besluit in 2018.

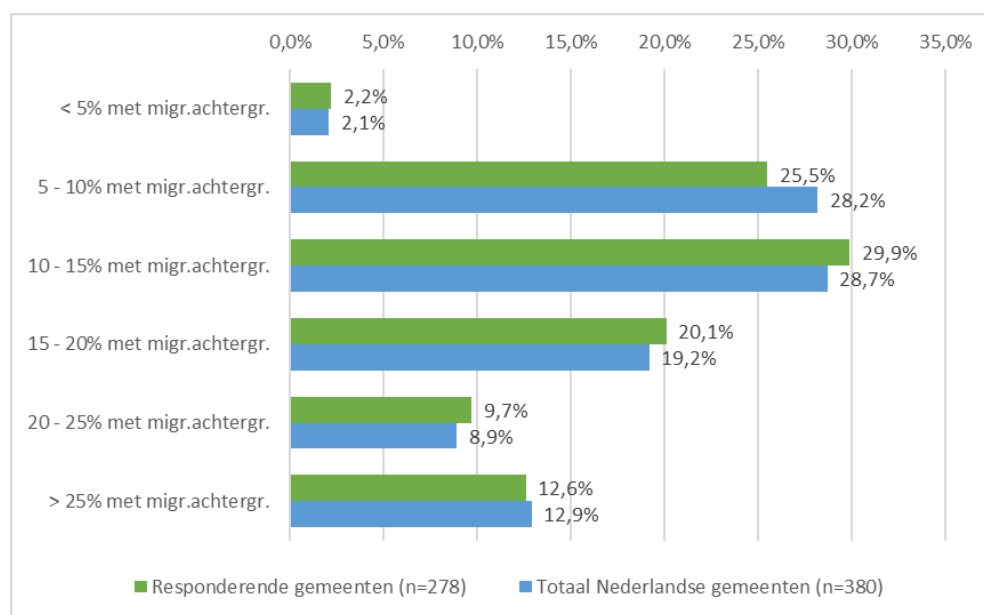

3.1.3 Aandeel personen met migratieachtergrond

Per gemeente varieert het aandeel inwoners met een migratieachtergrond tussen de 4 en 54 procent. Ook bij dit kenmerk is voor de representativiteitsanalyse een indeling in klassen gemaakt, van minder dan 5 tot meer dan 25 procent.

Figuur 3.3 laat zien dat de responderende gemeenten ook representatief zijn voor alle gemeenten van Nederland op het aandeel personen met een migratieachtergrond. Bij enkele klassen bestaan weliswaar kleine verschillen, maar deze verschillen zijn statistisch niet significant.

Figuur 3.3 Verdeling van responderende gemeenten en van alle Nederlandse gemeenten naar het aandeel personen met een migratieachtergrond in 2018.

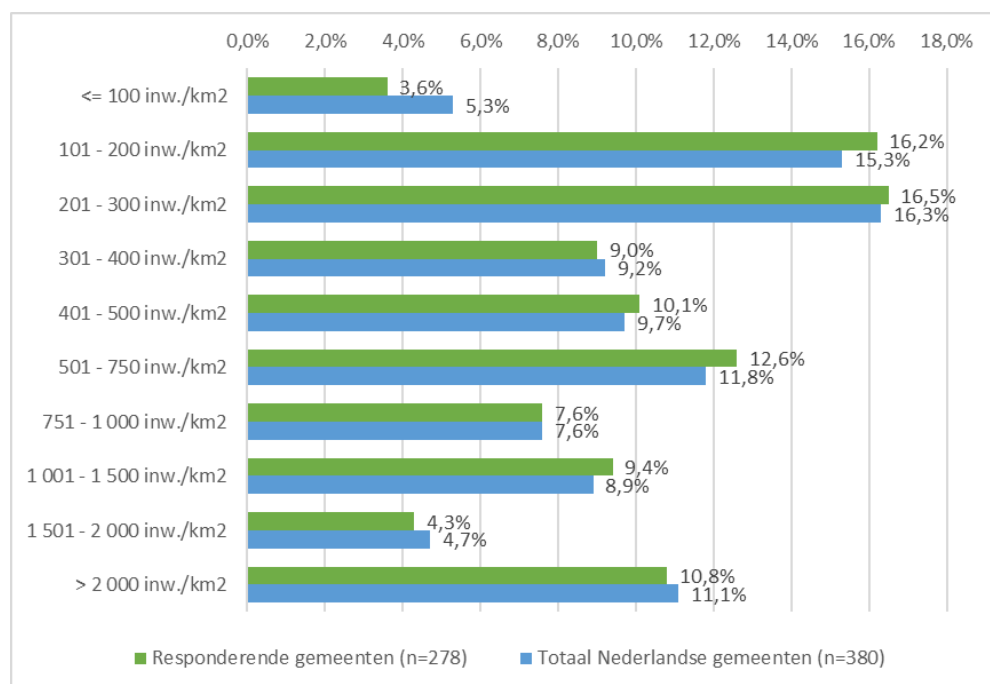

3.1.4 Bevolkingsdichtheid

De bevolkingsdichtheid wordt gemeten in het aantal inwoners per vierkante kilometer. In Nederland varieert dit aantal per gemeente van 23 tot 6 459. Ook hier is ten behoeve van de representativiteitsanalyse dus een indeling in klassen nodig. Figuur 3.4 toont deze indeling, en ook hoe de responderende gemeenten en alle Nederlandse gemeenten verdeeld zijn over de klassen van bevolkingsdichtheid.

Opnieuw bestaan er alleen kleine, statistisch niet significante verschillen, waarmee ook op dit kenmerk de respons als representatief voor Nederland beschouwd mag worden.

Figuur 3.4 Verdeling van responderende gemeenten en van alle Nederlandse gemeenten naar het aantal inwoners per km² in 2018.

3.2 Bruikbare respons

Van de 278 gemeenten die hebben gerespondeerd, zijn er 46 die de enquête in zijn geheel leeg hebben teruggestuurd. Van deze gemeenten is voor het CBS onbekend in hoeverre zij vermogensonderzoeken zijn gestart in 2018. Deze respons is daarom als niet-bruikbaar beschouwd en deze gemeenten zijn in de analyses behandeld als non respons. Dit betekent dat de respons van 232 gemeenten bruikbaar is voor verdere analyse.

Deze 232 gemeenten hebben echter niet allemaal alle enquêtevragen beantwoord. Daardoor verschilt de bruikbare respons per vraag. Verder heeft bij elke vraag een relatief groot aantal gemeenten het antwoord '0' gegeven. Om dit inzichtelijk te maken, geeft tabel 3.1 per vraag weer wat de bruikbare respons (in aantal gemeenten) is per enquêtevraag en hoeveel van deze gemeenten de betreffende vraag met '0' beantwoordden.

Tabel 3.1. Respons (aantal gemeenten) per enquêtevraag

	Bruikbare respons	w.o. > 0	w.o. 0
1. Aantal gestarte vermogensonderzoeken in het buitenland	226	46 (20%)	180 (80%)
2. Aantal constatering van overtreding van de inlichtingenplicht ¹	226	22 (10%)	204 (90%)
3. Aantal vorderingen wegens overtreding van de inlichtingenplicht ¹	232	13 (6%)	219 (94%)
4. Beginschuld van vorderingen ²	231	12 (5%)	219 (95%)
5. Aantal boetes wegens overtreding van de inlichtingenplicht ¹	232	4 (2%)	228 (98%)
6. Beginschuld van boetes ²	231	3 (1%)	228 (99%)

1. vanwege het verzwijgen van vermogen in het buitenland

2. wegens overtreding van de inlichtingenplicht, vanwege het verzwijgen van vermogen in het buitenland

Tabel 3.1 laat zien dat de bruikbare respons per vraag varieert van 226 tot 232 gemeenten. Voor zowel de aantallen als de bedragen geldt dat de meeste gemeenten een '0' (nul) hebben opgegeven. Het aandeel gemeenten dat als antwoord '0' gaf, loopt op van 80 procent bij vraag 1 tot 99 procent bij vraag 6. De opgegeven aantallen (vragen 1 t/m 3 en vraag 5) boven 0 liggen relatief dicht bij elkaar. In de opgegeven bedragen (vraag 4 en 6) boven 0 zit daarentegen relatief wel veel spreiding. Een klein aantal verschillende waarden met daarbij veel spreiding heeft ertoe geleid dat er geen betrouwbaar model kan worden bepaald om de bedragen op te hogen voor de non-respons. In plaats daarvan worden de antwoorden van de responderende gemeenten beschreven (zie hoofdstuk 4).

4. Uitkomsten

4.1 Aantallen en bedragen

Op basis van de respons op de enquête en de ophoging door middel van de imputatiemethode zijn per vraag schattingen gemaakt voor de totale aantallen van alle gemeenten in Nederland in 2018. De resultaten zijn weergegeven in tabel 4.1. De schattingen gaan gepaard met een bepaalde onzekerheid, uitgedrukt in de relatieve marge. De relatieve marge geeft aan hoeveel het werkelijke aantal kan afwijken van de puntschatting. Door middel van deze marges zijn de 95%-betrouwbaarheidsintervallen bepaald. Omdat de marges en intervallen in dit onderzoek relatief groot zijn, worden de puntschattingen niet vermeld in de tabel. Per vraag wordt een ondergrens en een bovengrens aangegeven, waarbij geldt dat het gevraagde aantal met 95 procent zekerheid tussen deze twee grenzen ligt.

Uit tabel 4.1 blijkt dat, van alle 380 gemeenten, naar schatting 70 tot 90 gemeenten vermogensonderzoeken in het buitenland zijn gestart in 2018, zoals blijkt uit het 95%-betrouwbaarheidsinterval. Dit betekent dat het werkelijke aantal in 95 van de 100 gevallen binnen deze range ligt. Het aantal kan dus ook lager of hoger liggen.

Met 95% zekerheid kan gezegd dat door deze gemeenten in totaal tussen de 240 en 390 onderzoeken naar vermogen in het buitenland zijn gestart in 2018. Op basis van dergelijke onderzoeken zijn naar schatting 60 tot 130 overtredingen van de inlichtingenplicht geconstateerd wegens het verzwijgen van vermogen in het buitenland. Het gaat hierbij om alle overtredingen die in 2018 zijn geconstateerd, ongeacht het jaar waarin het onderzoek is gestart en de sanctie die hierop volgde. Het aantal opgelegde vorderingen en boetes naar aanleiding van dergelijke constatering ligt een stuk lager: naar schatting tussen de 20 en 30 vorderingen en niet meer dan 10 boetes (met 95% zekerheid).

NB een (boete)vordering met een datum besluit in 2018 kan ook het resultaat zijn van een vermogensonderzoek dat is gestart vóór 2018. Een deel van het aantal geschatte (boete)vorderingen met een datum besluit in 2018 kan daarom resulteren uit vermogensonderzoeken die reeds vóór 2018 zijn gestart. Daarentegen kunnen er na 2018 nog (boete)vorderingen zijn opgelegd als resultaat van in 2018 gestarte vermogensonderzoeken. Echter vallen deze vorderingen dus buiten de schatting van het aantal (boete)vorderingen in dit onderzoek.

Tabel 4.1. Vermogensonderzoeken door gemeenten in het buitenland, aantallen, 2018

	95% betrouwbaarheids- interval ²	Relatieve marge
Aantal gemeenten dat vermogensonderzoeken in het buitenland is gestart	[70;90]	14%
Aantal gestarte vermogensonderzoeken in het buitenland	[240;390]	23%
Aantal constateringen van overtredingen van de inlichtingenplicht ¹	[60;130]	39%
Aantal vorderingen wegens overtreding van de inlichtingenplicht ¹	[20;30]	28%
Aantal boetes wegens overtreding van de inlichtingenplicht ¹	[0;10]	41%

Bron: CBS

1. Vanwege het verzwijgen van vermogen in het buitenland.

2. De aantallen zijn afgerond op tientallen.

In de enquête is ook gevraagd naar de totale beginschuld van de in 2018 opgelegde vorderingen en boetes in het kader van verzwegen vermogen in het buitenland. In totaal hebben 231 gemeenten deze vragen ingevuld, waarvan het 95 tot 99 procent met een 0 (zie hoofdstuk 3). Dit betekent dat het aantal responderende gemeenten dat een beginschuld hoger dan 0 heeft ingevuld zeer laag is, oftewel er zijn weinig waarden met een waarde boven 0. De spreiding in waarden van individuele gemeenten die niet 0 zijn, is bij de bedragen veel groter dan bij de gevraagde aantallen. Dit maakt het een stuk lastiger om de bedragen bij te schatten voor gemeenten die niet responderen. Er kon dan ook geen betrouwbaar model worden bepaald om de bedragen op te hogen voor de non-respons. In tabel 4.2 worden daarom de antwoorden van de responderende gemeenten beschreven. Omdat de gegevens van een aantal (grotere) gemeenten ontbreken, zijn deze bedragen slechts ter indicatie.

Tabel 4.2. Beginschuld van vorderingen en boetes¹ van responderende gemeenten (N=231), 2018

	Totale beginschuld van vorderingen ^{1,2}	Totale beginschuld van boetes ^{1,2}
Totaalbedrag	286 770	87 260
Gemiddelde	1 240	380
Standaarddeviatie	8 690	5 270
Minimum	0	0
Maximum	80 000	80 000

Bron: CBS

1. Wegens overtreding van de inlichtingenplicht, vanwege het verzwijgen van vermogen in het buitenland

2. De bedragen zijn afgerond op tientallen.

Van de responderende gemeenten hebben er 231 de totale beginschuld van vorderingen en boetes in het kader van verzwegen vermogen in het buitenland opgegeven. Bij de vorderingen ging het bij 12 gemeenten om een bedrag hoger dan 0 euro. Zoals te zien is in tabel 4.2, is het totaalbedrag van de vorderingen van deze gemeenten bijna 287 duizend euro. Gemiddeld was de totale beginschuld ongeveer 1,2 duizend euro.

Van de 231 gemeenten die de totale beginschuld van opgelegde boetes hebben opgegeven, waren er drie met een bedrag hoger dan 0 euro. Het totaalbedrag van deze gemeenten was ruim 87 duizend euro, met een gemiddelde van 380 euro. De maximale totale beginschuld van zowel de vorderingen als van de boetes was 80 duizend euro.

Toelichting van gemeenten

Een aantal gemeenten heeft in de enquête een verklaring gegeven voor het weinig tot niet uitvoeren van vermogensonderzoeken in het buitenland. Zo gaven meerdere gemeenten aan niet vaak signalen of tips binnen te krijgen die aanleiding geven tot onderzoek naar vermogen in het buitenland. Daarnaast hebben verschillende gemeenten aangegeven dat dergelijke onderzoeken zeer arbeidsintensief zijn en dat de kosten van het onderzoek vaak niet opwegen tegen de opbrengsten. Zo verklaarde een gemeente dat belanghebbenden vaak bezwaar maken (bijvoorbeeld over de waarde van de woning) en dat de incasso vaak bemoeilijkt wordt door een inkomen op bijstandsniveau van de belanghebbende. Uiteindelijk wordt dan slechts een relatief klein bedrag van de oorspronkelijke beginschuld terugbetaald. Wel heeft een klein aantal gemeenten aangegeven voornemens te zijn vermogensonderzoek in het buitenland vanaf 2019 op te gaan starten.

4.2 Mogelijkheid tot registratie in de BDFS

Het doel van dit onderzoek was tevens het in kaart brengen van de mogelijkheid om vorderingen wegens verzwegen vermogen in het buitenland te registreren in de BDFS. Hiertoe zou ontstaansgrondcode 53 'overtreding inlichtingenplicht: verzwijgen vermogen en of inkomsten uit vermogen' kunnen worden uitgesplitst naar vermogen in binnen- en buitenland, via twee aparte ontstaansgrondcodes. In de enquête is daarom aan alle gemeenten gevraagd of het mogelijk is om, na aanpassing van de software, deze uitsplitsing tussen vermogen in binnen- en buitenland te maken. Hierbij konden gemeenten kiezen uit de volgende antwoordmogelijkheden:

- 'Ja, voor bestaande en nieuwe vorderingen',
- 'Ja, maar alleen voor nieuwe vorderingen',
- 'Nee, dit is niet mogelijk' en
- 'Anders, namelijk ...'.

In tabel 4.3 is weergegeven in hoeverre gemeenten in staat zijn om bestaande en nieuwe vorderingen te onderscheiden. De gemeenten die niet hebben gerespondeerd of die het antwoord leeg hebben gelaten, vallen in de categorie 'onbekend'.

Tabel 4.3. Aantal gemeenten dat vorderingen met ontstaansgrondcode 53 in de BDFS kan uitsplitsen naar binnen- en buitenland (via twee nieuwe codes) (N=380)

	Wel	Niet	Onbekend
	x 1		
Voor wat betreft bestaande vorderingen	22	232	126
Voor wat betreft nieuwe vorderingen	175	79	126

Van 254 gemeenten is bekend of zij de uitsplitsing tussen vermogen in binnen- en buitenland zouden kunnen maken. Van deze gemeenten blijkt een klein deel, 22 gemeenten, in staat te zijn om bestaande vorderingen uit te splitsen. Voor wat betreft nieuwe vorderingen hebben 175 gemeenten aangegeven dit onderscheid te kunnen maken. Daarnaast hebben 79 gemeenten aangegeven dat het zowel voor bestaande als voor nieuwe vorderingen *niet* mogelijk is. Dit aantal ligt in werkelijkheid mogelijk lager. Uit telefonisch contact tussen het CBS en een aantal gemeenten bleek namelijk dat sommige gemeenten de betreffende vraag uit de enquête anders interpreteerden. Na aanpassing van de software, door de softwareleverancier, zou het voor veel gemeenten wel mogelijk zijn. Toch zijn er ook gemeenten waarbij vorderingen wegens verzwegen vermogen in het buitenland niet afzonderlijk worden geregistreerd in de gemeentelijke systemen. Dit onderscheid is dan alleen terug te vinden in de onderliggende rapportages, wat veel uitzoekwerk met zich mee brengt. Daarnaast vraagt een aantal gemeenten zich af of het herinrichten van de gemeentelijke registratie, ten behoeve van een nieuwe code in de BDFS, voldoende zal opleveren. Vorderingen wegens het verzwijgen van vermogen in het buitenland komen bij veel gemeenten namelijk weinig tot niet voor, zo blijkt ook uit de resultaten van dit onderzoek. Daarnaast wees een gemeente het CBS erop dat samengestelde vorderingen ook voorkomen: vorderingen waarbij een deel betrekking heeft op vermogen in het binnenland en een deel op vermogen in het buitenland.

5. Conclusie

Het doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen hoe vaak gemeenten in 2018 een vermogensonderzoek in het buitenland zijn gestart, hoeveel vorderingen en boetes er in 2018 zijn opgelegd wegens schending van de inlichtingenplicht in de bijstand met betrekking tot het verzwijgen van vermogen in het buitenland en hoe groot de totale beginschuld is die hiermee gemoeid is. Daarnaast is het doel van dit onderzoek het in kaart brengen van de mogelijkheid om vorderingen wegens verzwegen vermogen in het buitenland te registreren in de Bijstandsdebiteuren- en fraudestatistiek (BDFS). Hiertoe zou ontstaansgrondcode 53 'overtreding inlichtingenplicht: verzwijgen vermogen en of inkomsten uit vermogen' kunnen worden uitgesplitst naar vermogen in binnen- en buitenland, via twee aparte ontstaansgrondcodes. Om deze gegevens in kaart te brengen, is een enquête gestuurd naar alle gemeenten in Nederland.

Van de 380 Nederlandse gemeenten (in 2018) hebben er 287 gerespondeerd (73 procent). De respons was representatief voor alle gemeenten in Nederland voor wat betreft de verdeling van gemeentegrootteklassen, het aantal vorderingen in 2018, de bevolkingsdichtheid en het aantal personen met een migratieachtergrond. Er zijn 46 gemeenten die wel gerespondeerd hebben, maar een lege enquête hebben teruggestuurd. Deze gemeenten zijn daarom behandeld als non-respons. Voor de gemeenten die niet hebben gerespondeerd zijn de aantallen geschat op basis van gemeenten die wel hebben gerespondeerd, door middel van imputatie. Op deze manier is voor alle gemeenten in Nederland tezamen voor 2018 een schatting gemaakt van het aantal gestarte vermogensonderzoeken in het buitenland, constateringen, vorderingen en boetes.

De resultaten laten zien dat het aantal gemeenten dat in 2018 vermogensonderzoeken in het buitenland is gestart, met 95% betrouwbaarheid tussen de 70 en 90 ligt. Deze gemeenten voerden in 2018 tezamen tussen de 240 en 390 onderzoeken uit. Hierbij kan nog worden opgemerkt dat een aantal gemeenten aangaf weinig of geen vermogensonderzoeken in het buitenland uit te voeren omdat deze onderzoeken arbeidsintensief zijn en de kosten vaak niet opwegen tegen de opbrengsten.

In totaal werden in 2018 tussen de 60 en 130 schendingen van de inlichtingenplicht geconstateerd wegens het verzwijgen van vermogen in het buitenland. Vorderingen en boetes naar aanleiding van verzwegen vermogen in het buitenland kwamen minder voor: het aantal vorderingen met een datum besluit in 2018 lag tussen de 20 en 30 en het aantal boetes was maximaal 10 (met 95% zekerheid). NB een (boete)vordering met een datum besluit in 2018 kan ook het resultaat zijn van een vermogensonderzoek dat is gestart vóór 2018. Een deel van het aantal geschatte (boete)vorderingen met een datum besluit in 2018 kan daarom resulteren uit vermogensonderzoeken die reeds vóór 2018 zijn gestart. Daarentegen kunnen er na 2018 nog (boete)vorderingen zijn opgelegd als resultaat van in 2018 gestarte vermogensonderzoeken. Echter vallen deze vorderingen dus buiten de schatting van het aantal (boete)vorderingen in dit onderzoek.

De totale beginschuld van de vorderingen en boetes kon niet worden opgehoogd voor de non-respons, omdat er sprake was van een klein aantal waarnemingen in combinatie met veel spreiding in de bedragen. In plaats daarvan zijn in dit rapport alleen de antwoorden

van de respons beschreven. Omdat hierbij de gegevens van een aantal (grotere) gemeenten ontbreken, zijn deze bedragen slechts ter indicatie. Twaalf van de responderende gemeenten hebben de totale beginschuld van de opgelegde vorderingen opgegeven in de enquête. Tezamen ging het om een totale beginschuld van bijna 287 duizend euro. Drie van de responderende gemeenten hebben de totale beginschuld van de boetes opgegeven, in totaal ging het om ruim 87 duizend euro.

Tot slot is de mogelijkheid onderzocht om ontstaansgrondcode 53 'overtreding inlichtingenplicht: verzwijgen vermogen en of inkomsten uit vermogen' in de BDFS uit te splitsen naar binnen- en buitenland. Voor het grootste deel van de gemeenten lijkt het mogelijk om *nieuwe* vorderingen wegens verzwegen vermogen uit te splitsen naar binnen- en buitenland, na aanpassingen door de softwareleverancier. Een klein aantal gemeenten gaf echter aan dat zij dit onderscheid niet maken in de gemeentelijke administratie en dus ook niet afzonderlijk zouden kunnen aanleveren in de BDFS. Gegeven het kleine aantal opgelegde vorderingen vragen gemeenten zich daarnaast af of deze aanpassing veel zal opleveren. De resultaten van dit onderzoek ondersteunen deze twijfel, in 2018 ging het om maximaal 30 vorderingen die onder deze nieuwe code zouden vallen.

Op dit moment zal een uitsplitsing naar vermogen in binnen- en buitenland daarom vanuit statistisch oogpunt minder zinvol zijn. In 2018 waren er ruim 33 duizend nieuw ontstane vorderingen wegens schending van de inlichtingenplicht⁴. Hiervan zijn 850 vorderingen opgelegd wegens het verzwijgen van vermogen en/of inkomsten uit vermogen, met een totaalbedrag van 5,3 miljoen euro. Volgens de schattingen in het huidige onderzoek, zou slechts ongeveer 3,5 procent van deze vorderingen zijn opgelegd wegens verzwegen vermogen in het buitenland. Bovendien worden de aantallen in publicaties afgerond op tientallen. In publicaties met nadere uitsplitsingen, bijvoorbeeld op gemeenteniveau, is de kans groot dat de aantallen zo klein zijn dat ze naar 0 worden afgerond en het onderscheid tussen binnen- en buitenland dus wegvalt. Uiteraard kan dit inzicht in de toekomst anders worden als bijvoorbeeld het aantal onderzoeken toeneemt als gevolg van het veranderen van beleid op dit gebied.

⁴ Maatwerktabellen Bijstandsdebiteuren en -fraudestatistiek, 2018, tabel B1.3B: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2019/32/bijstandsdebiteuren-en-fraudestatistiek-kw4-2018>

Bijlage - Enquête

Extra uitvraag Vermogensonderzoeken in het buitenland 2018 Bijstandsdebiteuren en -fraudestatistiek (BDFS)

Gemeente:

Als het gevraagde niet is voorgekomen, dan verzoeken wij u om een 0 ('nul') in te vullen. Als het gevraagde onbekend is kunt u het vakje leeg laten.
Mochten er in 2018 geen vorderingen wegens verzwijgen van vermogen in het buitenland zijn opgelegd, dan verzoeken we u vriendelijk om vraag 7 alsnog te beantwoorden.

Vermogensonderzoeken

1 Hoeveel vermogensonderzoeken in het buitenland zijn er in **2018** door uw gemeente **gestart**?

vermogensonderzoeken

2 Hoeveel overtredingen van de inlichtingenplicht wegens het verzwijgen van vermogen in het buitenland zijn er in **2018** geconstateerd?

overtredingen inlichtingenplicht

Het gaat hier om alle in 2018 geconstateerde overtredingen wegens verzwegen vermogen in het buitenland, ongeacht het jaar waarin het onderzoek is gestart en ongeacht de sanctie die hierop

Vorderingen overtreding inlichtingenplicht

Het gaat bij vraag 3 en 4 om alle vorderingen wegens overtreding van de inlichtingenplicht vanwege verzwegen vermogen in het buitenland met een datum besluit in 2018.

3 Hoeveel vorderingen zijn er in **2018** opgelegd wegens overtreding van de inlichtingenplicht vanwege het verzwijgen van vermogen in het buitenland?

vorderingen overtreding inlichtingenplicht

4 Wat is de totale beginschuld van alle in **2018** opgelegde vorderingen wegens overtreding van de inlichtingenplicht vanwege het verzwijgen van vermogen in het buitenland?

euro

Boetes

Het gaat bij vraag 5 en 6 om alle boetes wegens verzwegen vermogen in het buitenland met een datum besluit in 2018.

5 Hoeveel boetes zijn er in **2018** opgelegd wegens overtreding van de inlichtingenplicht vanwege het verzwijgen van vermogen in het buitenland?

boetes

6 Wat is de totale beginschuld van alle in **2018** opgelegde boetes wegens overtreding van de inlichtingenplicht vanwege het verzwijgen van vermogen in het buitenland?

euro

BDFS

Het CBS onderzoekt de mogelijkheid om ontstaansgrondcode 53 'overtreding inlichtingenplicht: verzwijgen vermogen en of inkomsten uit vermogen' in de BDFS uit te splitsen naar vermogen in binnen- en buitenland, via twee aparte ontstaansgrondcodes.

7 Is het voor uw gemeente mogelijk om, na aanpassing van de software, vorderingen wegens schending van de inlichtingenplicht vanwege verzwijgen van vermogen in de levering aan het CBS uit te splitsen naar binnen- en buitenland?

Maak een keuze

Overig

8 Heeft u opmerkingen of toelichtingen bij uw antwoorden op bovenstaande vragen?

Het ingevulde formulier kunt u, onder de originele naam, zenden aan SZ_BDFS@cbs.nl.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

CCN Creatie en visualisatie

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Vragen over deze publicatie kunnen gestuurd worden aan het CBS onder vermelding van het referentienummer 2200-25173.

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2020.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.